
Úvod

Vážení čtenáři,

text, který vám předkládáme, vznikl v rámci projektu **Tvorba a realizace kurzů zaměřených na práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pro pedagogické pracovníky středních škol a druhého stupně základních škol** (registrační číslo CZ.1.07/1.3.13/03.0016) spolufinancovaného ze státního rozpočtu ČR a Evropského sociálního fondu.

V rámci projektu pořádá Ústav speciálněpedagogických studií Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci tři několikátýdenní kurzy, které jsou specificky zaměřeny na základy speciální pedagogiky, na poradenství pro osoby se speciálními vzdělávacími potřebami a na specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o stěžejní poznatky ze sféry práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, které jsou vnímány, v době integračních snah, jako nezbytná součást profesní kvalifikace dnešního pedagoga. Každý kurz je samostatný a jinak obsahově zaměřený, proto je pro každý z nich vytvořen i samostatný podpůrný studijní text.

V tomto, v pořadí třetím, textu s názvem *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami* se zaměříme na zásady komunikace s jedinci s narušenou komunikační schopností, s jedinci se sluchovým, zrakovým, tělesným a kombinovaným postižením.

Efektivní a plnohodnotná komunikace je v případě osob se speciálními vzdělávacími potřebami naprosto nezbytná pro jejich aktivní začlenění do společnosti, stejně jako pro kvalitu edukačního procesu. Komunikační proces hraje v životě člověka nezastupitelnou roli a výrazně ovlivňuje jeho kvalitu. Proto je jedním z hlavních úkolů snaha co nejvíce rozvinout osobnost jedince se speciálními vzdělávacími potřebami i jeho jazykovou a sociální kompetenci.

V rámci publikace se nejdříve zaměříme na prostředky augmentativní a alternativní komunikace, jež mohou umožnit jedincům s tělesným či kombinovaným postižením a současně s těžce narušenou komunikační schopností stát se rovnocennými komunikačními partnery. Následně se zaměříme na specifika komunikace osob se sluchovým postižením prostřednictvím prstové abecedy, odezírání, znakového jazyka, znakované češtiny a také na podporu komunikace prostřednictvím technických a kompenzačních pomůcek, jako jsou např. sluchadla, skupinové zesilovače, pomůcky zviditelňující mluvenou řeč, kochleární implantát atp. Dále přiblížíme možnosti písemné komunikace s lidmi se zrakovým postižením, Braillovo bodové písmo, tyfлотechniku a práci s technickými pomůckami, jako je např. Pichtův psací stroj, pražská tabulka, digitální čtecí zařízení pro nevidomé, braillyský zobrazovač atp. Poté se zaměříme na komunikaci osob s narušenou expresivní či impresivní složkou komunikace v kontextu deseti okruhů narušené komunikační schopnosti.

Jednotlivé pojmy a problémy, které se v textu vyskytují, se vám snažíme přiblížit v kontextu, který je vám, jak věříme, vzhledem k vaší profesi blízký a srozumitelný. Snažíme se koncentrovat především na principy, doporučení, praktické rady a pravidla pro co nejefektivnější zvládnutí komunikace se studentem či žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. Je zřejmé, že rozsah textu nemůže obsáhnout všechny důležité informace z dané oblasti. Proto naleznete v rámci každé kapitoly doporučenou odbornou literaturu pro další studium.

Doufáme, že kurzy i publikace přispějí k vaší hlubší orientaci v dané problematice, o které se v současné společnosti neustále diskutuje, ale bohužel ne vždy je odpovídajícím způsobem řešena. Platné legislativní předpisy a nařízení nemohou pro osoby se speciálními vzdělávacími potřebami vytvořit odpovídající podmínky, pokud je náležitým způsobem neuchopí všechny zúčastněné a zodpovědné osoby, tedy i vy, pedagogičtí pracovníci středních škol a druhého stupně základních škol v Olomouckém kraji.

Současně věříme, že nás v průběhu kurzů obohatíte svými osobními zkušenostmi, návrhy a náměty k inovaci a zlepšení některých postupů a že se budete s chutí aktivně účastnit jednotlivých výukových lekcí.

prof. PaedDr. Libuše Ludíková, CSc.
Mgr. Zdeňka Kozáková, Ph.D.